

รูปแบบการมีส่วนร่วมของปราชญ์ชาวบ้าน ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย THE PARTICIPATION MODEL OF PHILOSOPHER SUPPORTING EARLY CHILDHOOD DEVELOPMENT

นพวรรณ เส่งสั้น
มะลิวัลย์ โยธารักษ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

วันฉัตร ทิพย์มาศ

มหาวิทยาลัยมกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมโศกราช

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของปราชญ์ชาวบ้านในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย 2) ตรวจสอบรูปแบบการมีส่วนร่วมของปราชญ์ชาวบ้านในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย การพัฒนารูปแบบโดยใช้การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการร่างรูปแบบเพื่อกำหนดประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน ประกอบด้วย ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้บริหารคณะครู ผู้ปกครองและกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และการตรวจสอบรูปแบบโดยการสนทนากลุ่มจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา ครูและปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ ร่างรูปแบบการมีส่วนร่วมของปราชญ์ชาวบ้านในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยแบบสัมภาษณ์และแบบประเมินรูปแบบ

ผลการวิจัยพบว่า

1) รูปแบบการมีส่วนร่วมของปราชญ์ชาวบ้านในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ (1) การมีส่วนร่วมของปราชญ์ชาวบ้านในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (2) แผนการดำเนินงาน ได้แก่ กระบวนการของงบประมาณอุดหนุนจากกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (กองทุน สปสช.) และกระบวนการตั้งงบประมาณเข้าสู่แผนพัฒนา 4 ปี ขององค์การบริหารส่วนตำบล (3) การส่งเสริมสนับสนุน ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมของปราชญ์ชาวบ้านในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ด้านงบประมาณ ด้านสื่อ, วัสดุ, อุปกรณ์, วิทยากร และด้านการช่วยเหลืออื่น ๆ เช่น การรับ – ส่ง วิทยากร และการช่วยเก็บเด็กในระหว่างการทำกิจกรรม (4) การดำเนินกิจกรรม 4 ร (ร่วม) ประกอบด้วย ร่วมวางแผน ร่วมสนับสนุน ร่วมจัดประสบการณ์ และร่วมติดตามประเมินผลพัฒนาการ (5) การติดตามประเมินผล ได้แก่ การติดตามประเมินผลจากผู้เรียน การ

ติดตามประเมินผลจากครู การติดตามประเมินผลจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและการติดตามประเมินผลจากปราชญ์ชาวบ้าน

2) ผลการตรวจสอบรูปแบบการมีส่วนร่วมของปราชญ์ชาวบ้านในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย พบว่า รูปแบบมีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้และมีความเป็นประโยชน์

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, การมีส่วนร่วม, ปราชญ์ชาวบ้าน, การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย

ABSTRACT

This qualitative research. This purposes of this research were to 1) develop the participation model of philosopher supporting early childhood development. 2) check the participation model of philosopher supporting early childhood development. The develop model form documentary research and in-depth interview sample consisted of 20 philosopher, administrators, teacher, parents and school board. The check model by 8 administrator, qualified education, teacher and philosopher. To evaluate suitability, possibility and usefulness of the model.

The finding were as follows:

1) The participation model of philosopher supporting early childhood development composed of 5 steps. (1) The participation of philosopher supporting early childhood development. (2) Plan were National Health Security Fund support request process and four-year plan Sup - district and ministration organization. (3) Support were develop model, budget, equipment, lecturer and other. (4) Do 4 join were plan, support, organize learning activities and evaluate development. (5) Follow up were student, teacher, child development center and philosopher.

2) The test result participation model of philosopher supporting early childhood development was appropriate, possible and useful.

Keywords: The Develop On Model, The Participation Of Philosopher, Child Development

บทนำ

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 3 (พ.ศ.2553) บัญญัติว่า ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคลรอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรมมีการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษา ในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, กระทรวงมหาดไทย, 2551)

จากหลักการการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวครูผู้ดูแลเด็กจึงมีหน้าที่ในการหาแนวทางที่จะพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัยให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีและมีพัฒนาการที่ดีเหมาะสมตามวัยของเด็กและได้มีแนวความคิดในการจัดกิจกรรมให้กับเด็กโดยให้เด็กเรียนรู้จากสื่อการเรียนรู้แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นของจริงที่มีอยู่ในชุมชนที่เด็กอาศัยอยู่และภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้านในการจัดการศึกษาปฐมวัย ซึ่งเด็กจะเรียนรู้ได้อย่างมีศักยภาพโดยประสบการณ์ตรงผ่านสื่อที่เป็นของจริง ซึ่งหากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัดและชุมชนในการพัฒนาศักยภาพและนำความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนมาจัดการเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัยในศูนย์ฯ โดยการศึกษาแหล่งการเรียนรู้ภายในชุมชน ทั้งในส่วนที่เป็นสถานที่สำคัญและภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้าน นอกจากนั้นแล้วเด็กจะได้เรียนรู้จากครูภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการเชิญกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ในตำบลเข้ามาให้ความรู้กับเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามความเหมาะสมกับวัยและความสนใจของเด็ก โดยคำนึงถึงพัฒนาการของเด็กเป็นหลัก เด็กจะได้เรียนรู้จากสื่อที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตนเองโดยการมีส่วนร่วมของปราชญ์ชาวบ้านเพื่อนำไปสู่การส่งเสริมพัฒนาการเด็กในทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ – จิตใจ สังคม และสติปัญญา (ศิริกัญญา ฤทธิ์แปลก, 2559)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความประสงค์ที่นำภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้านในพื้นที่ตำบลไทยบุรีมาบูรณาการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย โดยคำนึงถึงรูปแบบการจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวุฒิภาวะของเด็กปฐมวัย (เยาวพา เดชะคุปต์, 2550) ซึ่งจะเป็นแนวทางให้ครูผู้ดูแลเด็กของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ใช้ในการจัดกิจกรรมหรือจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพัฒนาการในทุกด้านของเด็กปฐมวัย โดยผ่านการมีส่วนร่วมของปราชญ์ชาวบ้านในท้องถิ่น ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมของปราชญ์ชาวบ้านในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของปราชญ์ชาวบ้านในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย
2. เพื่อตรวจสอบรูปแบบการมีส่วนร่วมของปราชญ์ชาวบ้านในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเป็น 2 ขั้นตอน โดยมีรายละเอียดในแต่ละขั้นตามลำดับ ดังนี้ 1) ขั้นการพัฒนา รูปแบบ ประกอบด้วย การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์และการสร้างรูปแบบ 2) ขั้นการตรวจสอบรูปแบบ ประกอบด้วย การตรวจสอบรูปแบบ ข้อเสนอแนะการตรวจสอบรูปแบบและสรุปรูปแบบ

โดยการเก็บข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดประเด็นการสัมภาษณ์ จากนั้นสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 20 คน ซึ่งเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องรวมถึงปราชญ์ชาวบ้าน จึงนำมาสังเคราะห์เป็นรูปแบบเบื้องต้นก่อนที่จะนำเสนอคณาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อให้คำชี้แนะในการพัฒนารูปแบบก่อนที่จะนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 คน ในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อรับรองรูปแบบให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นโดยการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของปราชญ์ชาวบ้านในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย

1.1 รูปแบบการมีส่วนร่วมของปราชญ์ชาวบ้านในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยซึ่งประกอบด้วยประเด็นย่อย คือ 1) การมีส่วนร่วมของปราชญ์ชาวบ้านในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย 2) แผนการดำเนินงาน 3) การส่งเสริมสนับสนุน 4) การดำเนินการกิจกรรม 4 ร (รวม) 5) การติดตามประเมินผล

2. ผลการตรวจสอบรูปแบบ

2.1 ผลการตรวจสอบรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 8 ท่าน ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่ารูปแบบมีความเป็นไปได้มีความเหมาะสม และมีความเป็นประโยชน์ คิดเป็นร้อยละ 100

2.2 การยืนยันรูปแบบ ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิได้ยืนยันในรูปแบบการมีส่วนร่วมของปราชญ์ชาวบ้านในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้น คือ (1) รูปแบบการมีส่วนร่วมของปราชญ์ชาวบ้านในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (2) แผนการดำเนินงาน

(3) การส่งเสริมสนับสนุน (4) การดำเนินการกิจกรรม 4 ร (ร่วม) (5) การติดตามประเมินผล แต่มีการเพิ่มประเด็นในบางขั้นตอน เช่น รูปแบบการมีส่วนร่วมของปราชญ์ชาวบ้านในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยจากขั้นที่ 5 การติดตาม ประเมินผล ควรมีการเชื่อมโยงไปยังขั้นที่ 2 แผนการดำเนินงาน เพื่อการปรับปรุงแผนการงาน และการดำเนินการอย่างต่อเนื่องของกิจกรรม และในขั้นที่ 2 แผนการดำเนินงาน ควรมีการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเข้าไปในหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดกิจกรรมการจัดประสบการณ์แต่ละหน่วยการเรียนรู้ โดยให้ปราชญ์ชาวบ้านเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียน ซึ่งอาจจะจัดทำเป็นโครงการและมีการประชุมปราชญ์ชาวบ้านเพื่อกำหนดกิจกรรมที่เข้ากับหน่วยการเรียนรู้แต่ละหน่วยและวางปฏิทินการจัดกิจกรรมอย่างชัดเจน เพื่อนำเข้าสู่กระบวนการจัดทำแผนเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดต่อไป นอกจากนี้ ในขั้นที่ 3 การส่งเสริมสนับสนุน นอกจากการจัดสรรงบประมาณจากหน่วยงานต้นสังกัดแล้ว ยังมีการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก เช่น สถานีอนามัย โรงพยาบาล มหาวิทยาลัย หรือองค์กรเอกชน ฯลฯ

สรุป

รูปแบบการมีส่วนร่วมของปราชญ์ชาวบ้านในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมของปราชญ์ชาวบ้านในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย 2) แผนการดำเนินงาน ได้แก่ กระบวนการของงบประมาณอุดหนุนจากกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (กองทุน สปสช.) และกระบวนการตั้งงบประมาณเข้าสู่แผนพัฒนา 4 ปี ขององค์การบริหารส่วนตำบล 3) การส่งเสริมสนับสนุน ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาารูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมของปราชญ์ชาวบ้านในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ด้านงบประมาณ ด้านสื่อ, วัสดุ, อุปกรณ์, วิทยากร และด้านการช่วยเหลืออื่น ๆ เช่น การรับ – ส่ง วิทยากร และการช่วยเหลือเด็กในระหว่างการทำกิจกรรม 4) การดำเนินกิจกรรม 4 ร (ร่วม) ประกอบด้วย ร่วมวางแผน ร่วมสนับสนุน ร่วมจัดประสบการณ์ และร่วมติดตามประเมินผลพัฒนาการ 5) การติดตามประเมินผล ได้แก่ การติดตามประเมินผลจากผู้เรียน การติดตามประเมินผลจากครู การติดตามประเมินผลจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและการติดตามประเมินผลจากปราชญ์ชาวบ้าน

ข้อเสนอแนะ

จากการทำวิจัย ผู้วิจัยเห็นว่า “รูปแบบการมีส่วนร่วมของปราชญ์ชาวบ้านในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย” ผลการวิจัยนำไปสู่การกำหนดข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 รูปแบบการมีส่วนร่วมของปราชญ์ชาวบ้านในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยเป็นเรื่องที่ดีในการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม ฉะนั้นผู้บริหารหรือครูจะต้องให้ความสำคัญในการจัดทำโครงการ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรม

1.2 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรจัดให้มีการบูรณาการภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้านบรรจุเข้าไปในหลักสูตรสถานศึกษา

1.3 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการสนับสนุนให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กร่วมมือกับปราชญ์ชาวบ้านในชุมชน เพื่อการดำเนินกิจกรรมโครงการปราชญ์ชาวบ้านกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

2.1 การศึกษาการประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วมของปราชญ์ชาวบ้านในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยขึ้น

2.2 การศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของปราชญ์ชาวบ้านในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและสังกัดการศึกษาเอกชน

2.3 การศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของปราชญ์ชาวบ้านในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เอกสารอ้างอิง

- เยาวพา เดชะคุปต์. (2550). "หลักการจัดการการศึกษาปฐมวัย". กรุงเทพมหานคร: คณะครู
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, กระทรวงมหาดไทย. (2551). *มาตรฐานการดำเนินงาน
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.
- ศิริกัญญา ฤทธิ์แปลก. (2559). การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 1– 3 ปี โดย
ครอบครัว และชุมชนมีส่วนร่วมกรณีศึกษาชุมชนตำบลบ้านยาง อำเภอเมือง จังหวัด
บุรีรัมย์. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*, 11(พิเศษ), 99-109 .